

Вырста Н., канд. фил. наук, ассист.

Тернопольский национальный педагогический ун-т им. В. Гнатюка, Тернополь

**ФАМИЛИИ "ПОКУТЬЯ", МОТИВИРОВАННЫЕ
НАЗВАНИЯМИ ПРОФЕССИЙ
(морфологический способ образования)**

В статье проанализированы фамилии Покутья, этимонами которых послужили названия профессий, занятий или должностей, образованные морфологическим способом; определены суффиксы, образующие фамилии.

Ключевые слова: *этимон, название по профессии, фамилия, суффиксы, образующие фамилии.*

Vyrsta N., PhD in Philology, Assistant professor

V. Hnatiuk national pedagogical university, Ternopil

**SURNAMES POKUTTYA MOTIVATED BY
THE NAMES OF OCCUPATIONS
(morphological method of creation)**

The article analyzes the names Pokuttya motivated by the names of professions, occupations or positions; the most productive family name suffixes are identified.

Keywords: *etymon, occupational name, last name, family name suffixes.*

УДК 81'27

І. Усаченко, викладач

Миколаївський нац. ун-т імені В.О. Сухомлинського, Миколаїв

**ГРАМАТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В КОНТЕКСТІ
ШВЕДСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО БІЛІНГВІЗМУ**

В статті аналізуються теоретичні питання інтерференції, зокрема граматичної, описано випадки її прояву в мовленні шведсько-англійських білінгвів.

Ключові слова: *білінгвізм, мовний контакт, інтерференція, граматична інтерференція.*

Актуальність дослідження пояснюється постійною інтенсифікацією наукового інтересу до розв'язання практичних задач лінгвістики, зокрема в плані двомовних ситуацій, які є результатом жвавих комунікативних відносин різноманітних етнічних спільнот, особливо в тому випадку, коли йдеться про важливий аспект зростаючого домінування англійської мови в Європейському контексті.

Метою даної статті є дослідження міжмовної інтерференції на матеріалі мовлення шведсько-англійських білінгвів.

© І. Усаченко, 2014

Найважливішою складовою і наслідком взаємодії різносистемних і споріднених мов є білінгвізм, який, у свою чергу, створює передумови для виникнення мовних контактів, що проявляються у вигляді інтерференції.

Термін «інтерференція» був розповсюджений у лінгвістичній літературі завдяки працям У. Вайнрайха. Лінгвісти почали використовувати цей термін, щоб позначити негативний вплив, перешкоду. Отже, з лінгвістичної точки зору термін «інтерференція» використовується у зв'язку з вивченням проблеми контактування мов, для позначення тих видозмін, що спостерігаються в мовленні білінгвів як результат взаємодії різних мовних систем.

Результати наукових розвідок засвідчують той факт, що у визначенні поняття мовної інтерференції повної єдності серед лінгвістів немає. Одна група науковців, розглядаючи дане поняття, орієнтується тільки на негативний вплив рідної мови на мову, що вивчається; інша ж включає як позитивний, так і негативний вплив. Деякі вчені визначають це поняття доволі широко і розглядають в ньому явища субстрату та запозичення, інші ж обмежуються вузьким визначенням, маючи на увазі тільки порушення мовних норм в мовленні. Так, У. Вайнрайх вважає, що інтерференція – це «випадки відхилення від норм кожної мови, що відбувається в мовленні білінгвів в результаті їх знайомства з більш ніж однією мовою» [1: 22]. Е. Хауген трактує інтерференцію як «лінгвістичний частковий збіг, при якому мовна одиниця стає елементом двох систем одночасно», або як «накладання двох мовних систем» [2]. В.Ю. Розенцвейг визначає інтерференцію як «порушення білінгвом правил співвідношення контактуючих мов, які проявляються в його мовленні у відхиленні від норми» [3: 15]. Бачимо, що вчений вбачає у своєму визначенні негативний вплив однієї мови на іншу. В.О. Виноградов під інтерференцією розуміє взаємодію мовних систем в умовах багатомовності, за якої відбувається неконтрольоване перенесення певних структур чи елементів однієї мови в іншу [4: 64]. Л.І. Бараннікова вбачає в інтерференції «зміну в структурі або елементах структури однієї мови під впливом іншої» [5]. Р.А. Вафєєв дає наступну дефініцію: «тиск, витіснення чужорідної системи із системи рідної мови на момент їх контактування із поступовим послабленням ступеню та якості тиску» [6]. Л.В. Щерба зазначає, що «при протіканні процесу інтерференції одночасно має місце пристосування мови мовця і мови слухача» [7]. Ю.О. Жлуктенко підтримує погляди Л.В. Щерби і зазначає, що «інтерференція – це всі зміни в структурі мови, у значеннях, властивостях, що виникають внаслідок взаємодії з мовою, що знаходиться в контакті міжмовного зв'язку з нею» [8: 56]. С.В. Семчинський під інтерференцією розуміє «процес взаємодії систем та елементів даних систем у мовах, що контактують» [9]. В.І. Беліков та Л.П. Крисін відмічають, що інтерференція – «будь-який вплив однієї мови білінгва на іншу, а також результат цього впливу». Вчені також наголошують на тому, що «під інтерференцією розуміють тільки неконтрольовані процеси, а свідомі запозичення до неї не відносять» [10: 20].

Теоретичне опрацювання джерельної бази уможливило виділення низки факторів, що спричиняють інтерференцію:

- структурні розходження між рідною мовою та мовою, що вивчається;
- програма користування рідною мовою, що склалася у свідомості білінгва;
- недостатнє знання лексичного і граматичного матеріалу рідної мови і відсутність стійких вмінь та навичок використання мови, що вивчається;
- психологічний бар'єр (страх вступати у контакт) [11].

Сучасна наука оперує низкою різноманітних класифікацій інтерференції. Погляди вчених щодо даного питання також різняться. Це пояснюється тим, що інтерференція є об'єктом вивчення багатьох суміжних наук, тому при її класифікації за основу беруться її різні ознаки (джерело, область функціонування, ступінь того, наскільки полілінгв вбачає диференційні ознаки рідної мови, форми прояву інтерференції, її комунікативний ефект тощо). За ознаками, що були перераховані вище, виділяють наступні види інтерференції:

- зовнішня та внутрішня (за джерелом утворення);
- пряма та непряма (за характером переносу навичок рідної мови);
- явна та прихована (за характером прояву);
- фонетична, лексична, семантична, граматична тощо (за лінгвістичною природою);
- синтагматична і парадигматична (за рівнем порушення відношень між одиницями мови і правилами їх функціонування у мовному ланцюзі).
- мовна та мовленнєва (в межах дихотомії «мова – мовлення»);
- експресивна та імпресивна (в залежності від специфіки мовленнєвої діяльності) [12].

Єдиної класифікації інтерференції за лінгвістичною природою також не існує. Серед них – класифікації В.В. Алімова (звукова, орфографічна, граматична, лексична, семантична, стилістична, внутрішньомовна) [13], М.В. Дьячкова (лексична, морфологічна, синтаксична) [14], А.Є. Боковні (лексико-семантична, граматична (морфологічна), граматична (синтаксична), фонетична) [15].

Аналізуючи аспекти граматичної інтерференції, необхідно зазначити, що даний процес включає повну чи часткову заміну ознак граматичних явищ однієї мови, що вивчається, ознаками іншої під впливом рідної чи іншої мови, що вивчається. Граматичну інтерференцію легко передбачити шляхом зіставлення граматичних явищ мов, що вивчаються, виявивши зі значною долею вірогідності схожість та відмінність. Граматичні явища мов мають багато спільного, що виявляється як на морфологічному, так і на синтаксичному рівнях. Так, дослідження С.С. Сорокіної висвітлює синтаксичний і морфологічний типи граматичної інтерференції. Синтаксична інтерференція, на її думку, включає конструктивний підтип, позиційний синтаксис, підтипи синтаксичного узгодження [16].

Вивчаючи причини граматичної інтерференції, ми звернулися до робіт Ю.О. Жлуктенко, який серед таких називає ототожнення слів, морфем і граматичних моделей обох мов. Він надає наступну типологію граматичної інтерференції:

- зміна граматичних відносин в одній мові за аналогією з тими відносинами, які існують в іншій (перенесення граматичних відносин із мови А в мову Б чи навпаки; усунення граматичних відносин, що існують в одній мові з причини їх відсутності в іншій);
- зміна граматичної функції слова чи морфем однієї мови за прикладом іншої;
- розширення чи звуження граматичної форми, моделі чи одиниці даної мови під впливом загальноживаності явища іншої мови, що ототожнюється [17].

Аспекти вивчення граматичної інтерференції описано у дослідженнях Є.А. Устиновича, Н.В. Арбузової за керівництвом О.Д. Петренка [18; 19].

Так, у ході нашого дослідження було встановлено, що граматична інтерференція в контексті шведсько-англійського білінгвізму проявляється у наступному:

- Некоректне утворення та використання множини іменників.

A trouser замість *trousers*.

Peoples замість *people* (в значенні «люди»).

Informations замість *information*.

A new замість *news*.

Womans замість *women*.

– Опущення закінчень при використанні англійських дієслів у пасивному стані.

Are allow замість *are allowed*.

– Використання другої форми дієслів у стверджувальних реченнях минулого часу разом з допоміжним дієсловом.

Didn't studied замість *didn't study*.

– Невірне узгодження підмета з присудком у стверджувальних реченнях теперішнього часу.

He speak замість *he speaks*.

We has замість *we have*.

There is many books замість *there are many books*.

Ten years ago we don't have... замість *Ten years ago we didn't have....*

– Помилки в реченнях з використанням узгодження часів.

I thought I will never study... замість *I thought I would never study....*

– Використання інфінітиву у конструкціях, що потребують герундія.

I must stop to complain замість *I must stop complaining*.

Такого роду помилки можна пояснити фактом відсутності аналогічного граматичного явища у шведській мові. Інфінітивні форми присутні у даній мові, тож їх зручніше використовувати, ніж герундій.

– Невірне використання модальних дієслів.

He can know this... замість *He may know this...* (Можливо, він знає це.).

Часто шведське дієслово **kan** (аналогами в англійській мові є **may** або **might**, вживаються для вираження припущень) трансформується в англійське **can** (виражає можливість або здатність виконати дію).

– Неправильне використання прийменників.

In university замість *at university* (в значенні освітньої установи).

I had English four times in a week замість *I had English four times a week*.

Даний приклад ілюструє використання відповідного прийменника **i** у шведській мові, в той час як в англійській в даному випадку прийменник взагалі не використовується.

I was always proud over my country замість *I was always proud of my country*.

Англійський прийменник **over** в цьому випадку відтворює аналогічну одиницю у шведській мові – **över** (cf. швед. *stolt över*).

В якості іншого прикладу такого типу можна навести використання **over** замість **across**:

This shop is right over the street замість *This shop is right across the street* (cf. швед. *över gatan*).

– Опущення означеного артикля або некоректне його використання.

I saw Atlantic Oceanen! замість *I saw the Atlantic Ocean!*

У шведській мові одним категорії означеності утворюються за допомогою закінчення **-en**.

I went to the Los Angeles last year замість *I went to Los Angeles last year*.

Використання означеного артикля в даному випадку проводить паралель зі шведською мовою, в якій деякі власні імена, географічні назви зокрема, використовуються з означеним артиклем.

– Невірний порядок слів у англійському реченні.

I talked often to my friends замість *I often talked to my friends*.

В англійській мові прислівники неозначеного часу ставляться перед дієсловом, у шведській – після.

Yesterday saw I that advertisement замість *Yesterday I saw that advertisement*.

У шведській мові стверджувальне речення має зворотний порядок слів, якщо додаток чи обставина виносяться на перше місце (cf. швед. *igår såg jag*).

Отже, можемо зробити висновок, що граматична інтерференція в даному випадку є результатом переносу граматичних рис рідної однієї мовної системи (шведська) на іншу (англійська) в умовах контактування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие / Уриэль Вайнрайх // Новое в лингвистике. Вып. 6. – М.: Прогресс, 1972. – С. 25-60.
1. Хауген Э. Языковой контакт / Эйнар Хауген // Новое в лингвистике. Вып. VI. Языковые контакты. – М., 1972. – С. 61-80.
2. Розенцвейг В.Ю. Языковые контакты. Лингвистическая проблематика / Виктор Юльевич Розенцвейг – М.: Наука, 1972. – 80 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М., 1990. – 685 с.
4. Баранникова Л.И. Проблема интерференции и вопросы взаимодействия языков / Лидия Ивановна Баранникова // Вопросы методики преподавания иностранных языков в связи с проблемой языковой интерференции. – Саратов, 1966. – С. 4-23.
5. Вафеев Р.А. Билингв как носитель двуязычия и билингв языковая личность в культурном пространстве страны / Равиль Айсавич Вафеев // Экология культуры и образования: Филология, философия, история. – Тюмень: ТГУ, 1997. – С. 146-159.
6. Щерба Л.В. О понятии смешения языков / Лев Владимирович Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л., 1958. С. 40–53.
7. Жлуктенко О.Ю. Мовні контакти / Юрій Олексійович Жлуктенко. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1966. – 135 с.
8. Семчинський С.В. Семантична інтерференція мов / Станіслав Володимирович Семчинський. – Київ: Вища школа, 1974. – 256 с.
9. Беликов В.И. Социолінгвістика / В.И. Беликов, Л.П. Крысин – М., 2001. – 439 с.
10. Шепель Ю.А. Види інтерференції як следствия двуязычия. Інтернет [Електронний ресурс] / Режим доступа: http://www.confcontact.com/2012_03_15/f_shepel.php.
11. Жумашева А.Ш. Лигвокультурная интерференция как следствие диалога культур. Інтернет [Електронний ресурс] / Режим доступа: http://www.rusnauka.com/28_OINXXI_2010/Pedagogica/72304.doc.htm.
12. Алимов В.В. Интерференция в переводе (на материале профессионально ориентированной межкультурной коммуникации и перевода в сфере профессиональной коммуникации): Учеб. пособие / Вячеслав Вячеславович Алимов. – М.: КомКнига, 2005. – 323 с.
13. Дьячков М.В. Проблемы двуязычия (многоязычия) / Марк Владимирович Дьячков. – М.: Институт национальных проблем в МО РСФСР, 1992. – 102 с.

14. Боковня А.Е. Интерференция при обучении иностранному языку (на примере парадигматической лексико-синтаксической интерференции) и возможные пути ее преодоления в процессе работы над лексикой: Автореф. дисс. канд. пед. наук / А.Е. Боковня. – М., 1995. – 18 с.

15. Сорокина С.С. Пути преодоления и предупреждения грамматической интерференции синтаксических подтипов в немецкой речи студентов 1 курса языковых факультетов (на материале подтипа управления): Автореф. дисс. ...канд. пед. наук / С.С. Сорокина. – Л., 1971. – 26 с.

16. Жлуктенко Ю.А. Лингвистические аспекты двуязычия / Юрий Алексеевич Жлуктенко. – Киев: Вища школа, 1974. – 164 с.

17. Устїнович Є.А. Соціофонетична варіативність сегментного складу англійської мови бурсько-англійських білінгвів. [Текст] : автореф. дис. ... канд. філ. наук / Є.А. Устїнович. – Сімферополь, 2007.

18. Арбузова Н.В. Проявление грамматической интерференции в контексте англо-немецкого билингвизма в Швейцарии / Н.В. Арбузова // Науки. Теорія і практика. – Познань, 2012. – Ч. 3. – С. 81-84.

Стаття надійшла до редакції 08.08.14

Усаченко И., преподаватель

Николаевский нац. ун-т имени В.А. Сухомлинского, Николаев

ГРАММАТИЧЕСКАЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИЯ В КОНТЕКСТЕ ШВЕДСКО-АНГЛИЙСКОГО БИЛИНГВИЗМА

В статье анализируются теоретические вопросы интерференции, в частности, грамматической, описаны случаи ее проявления в речи шведско-английских билингов.

Ключевые слова: билингвизм, языковой контакт, интерференция, грамматическая интерференция.

Usachenko I., Instructor

The Mykolayiv V.O. Sukhomlynsky national university, Mykolayiv

GRAMMATICAL INTERFERENCE IN THE CONTEXT OF SWEDISH-ENGLISH BILINGUALISM

The article examines the theoretical issues of interference, including grammar, and describes cases of its manifestation in speech of Swedish-English bilinguals.

Key words: bilingualism, language contact, interference, grammatical interference.